

Tahir Alangu (1915 İstanbul - 19 Haziran 1973)

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji bölümünden 1943'te mezun oldu. 1973 yılına kadar Edebiyat öğretmenliği yaptı. Şiirleri, eleştirileri, edebiyat, tarih ve halk bilimi üzerine yazıları öğrencilik yıllarından başlayarak çeşitli dergilerde yayınlandı. Halk edebiyatı ile ilgili kuramsal sorunlar hakkında araştırmalar yaptı. Bunun yanı sıra çeşitli dillerden eserleri Türkçeye kazandırdı. 19 Haziran 1973'te hayatını kaybetti.

Tahir Alangu'nun Fransızcadan yaptığı *Guatemala Efsaneleri* çevirisi ilk olarak 1967'de (Cem Yayınevi, İstanbul) yayınlanmıştır.

A. Cengiz Büker (1942)

Ankara Üniversitesi DTCF İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı üniversitede master ve doktora öğrenimi gördü. Doktora öğrenimi sırasında 2 yıl Meksika'da bulundu. Fransızca ve İspanyoldan birçok eseri Türkçeye kazandırdı.

Cengiz Büker'in İspanyolcadan yaptığı *Guatemala Efsaneleri* çevirisi ilk olarak 1997'de (Okyanus Yayınları, İstanbul) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat'ta
Miguel Angel Asturias Eserleri

Guatemala Efsaneleri

Türkçesi: Tahir Alangu-A. Cengiz Bükler

Sayın Başkan

Türkçesi: Zeyyat Selimoğlu

Kasırğa

Türkçesi: Leylâ Gürsel

Yeşil Papa

Türkçesi: Cemal Süreya

Gözleri Açık Gidenler

Türkçesi: Erdoğan Tokatlı

Guatemala'da Hafta Tatili

Türkçesi: Leylâ Gürsel

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

GUATEMALA
EFSANELERİ

SÖYLENCELER

TÜRKÇESİ

TAHİR ALANGU - A. CENGİZ BÜKER

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 7 • Guatemala Efsaneleri • Miguel Angel Asturias

ISBN 978-605-172-158-3 • *Türkçesi*: Tahir Alangu - A. Cengiz Büker

Düzeltme: Yağmur Yıldırımday • *Kapak ve İ Tasarım*: Savaş eki

Sayfa Düzeni: Gönül G ner • *Birinci Basım*: Ekim 2016

© Miguel Angel Asturias, 1930 - Miguel Angel Asturias mirasçıları; © Yordam Kitap, 2016

(Bu kitabın telif hakları Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. aracılığıyla alınmıştır)

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. şti. (Sertifika No: 10829)

Çatalçeřme Sokağı Gendař Han No: 19 Kat:3 34110 Caėaloėlu - İstanbul

Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09

W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com

www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.şti. (Sertifika No: 12028)

İ.O.S.B. evre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44

Başakşehir - İstanbul

Tel: 0212 5650122

İÇİNDEKİLER

Sunuş / Miguel Angel Asturias	7
Önsöz Yerine / Paul Valéry'nin Francis de Miomandre'a Yazdığı Mektuptan	17
Efsaneler Ülkesi "Guatemala"	21
Şimdi Anımsamaktayım	31
Yanardağın Efsanesi	38
Haşhaş Çiçeğinin Efsanesi	44
Tatuana'nın Efsanesi	50
Kocakulah Efsanesi	57
Bereketli Topraklardaki Hazinenin Efsanesi	63
Bahar Fırtınası Büyücüleri	71

KUKULKAN (Tiyatro Oyunu)

Birinci perde - Sarı (Sabah)	91
Birinci perde - Kızıl (Akşam)	99
Birinci Perde - Kara (Gece)	109
İkinci Perde - Sarı (Sabah)	120
İkinci Perde - Kızıl (Akşam)	130
İkinci Perde - Kara (Gece)	142
Üçüncü Perde - Sarı (Sabah)	157
Üçüncü Perde - Kırmızı (Akşam)	158
Üçüncü Perde - Kara (Gece)	159

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

Tahir Alangu

Dünyanın İspanyolca konuşan bölümünün en büyük roman-cısı, yazar olarak da en büyük savaşıcı Miguel Angel Asturias, ilk olarak iki eseri ile geçen yıl karşımıza çıkmıştı, yakında da üç romanı ve bir hikâye kitabı yayımlanacak.

M. A. Asturias, Guatemala'nın Ciudad kasabasında 9 Ekim 1899 tarihinde dünyaya geliyor. Bu hesaba göre, bu yıl 68 yaşına ulaşmış bulunuyor.* Guatemala'nın San Carlos Üniversitesi'nde hukuk okuyor. "Yerlilerin Sosyal Problemleri" adındaki tezi ile devlet hukuk sınavını veriyor (1923).

Bundan sonra da öğretimini tamamlamak için Avrupa'ya geliyor. Londra ve Paris'te uzun süre kalıyor. Sorbon'da okuyor. Geliş o geliş. Ara sıra, bir iki yıllığına yurduna dönüyor, bazı yüksek mevkilere getiriliyorsa da, ömrünün çoğunluğunu Paris'te ve sürgünde geçiriyor. Yeni düşünceli ve yurtsever öncüler işbaşına gelince, Asturias, Paris büyükelçisidir. Faşist cuntacıların bir askerî darbesinden sonra da sürgündedir. M. A. Asturias halen Guatemala'nın Paris büyükelçisidir. Kendi ifadesine göre, İspanyolca konuşulan bölgelerde ne zaman kendi kitapları toplanır ve yasaklanırsa, bu hareket bir faşist idarenin öncüsü ve habercisi sayılmış. Yazar, denemeleriyle bu gerçeğe ulaşmış. Reynaud yönetiminde Orta Amerika din ve kültürünü araştıran

* Bu önsözün yazıldığı 1967 yılı için geçerli bilgi. Asturias, 9 Haziran 1974'te ölmüştür. -Yordam Edebiyat

Asturias, ilk eserini *Religiones y mitos de la América indigena* (Amerika Yerlilerinin Dinleri ve Mitolojileri, 1923-1926) adıyla verdi. Bilimsel değeri bir yana, Asturias'ın bundan sonraki eserlerinin ve anlatım tekniğinin temelini bu eserinde bulmaktayız. Bu büyük folklor araştırması, onun eserlerindeki dil ve hayatı belirlemede kullandığı malzemeyi ortaya koyuyordu.

M. A. Asturias'ın hayatı ve yazarlığının bir yanı, kendi halkının iki büyük kaynağa dayanan kültürü "İspanyol-Maya" ise, ötekisi de yurdunun dış sömürücülerine, dünyaca ün kazanmış Kuzey Amerikalı kumpanyalara, yabancılara satılmış yerli politikacılara açtığı savaştır. Büyük bir yazar ve sanatçı, ama örneklerine ancak İspanyol soylularında rasladığımız çetin bir milli kurtuluş savaşçısı. Günümüzde "anti-Amerikan" direnmenin en önemli öncülerinden sayılıyor Asturias. Bir gerilla değil, bir politikacı da değil ama yurtsever ve namuslu bir yazar var karşımızda. Daha doğrusu onun hayatının bu iki yanı birbiri içinde erimiştir. Zaman zaman memleketini yabancı ülkelerde iki anlamda temsil etmek fırsatını buldu: Bunlardan ilki Juan Jose Arevalo'nun cumhurbaşkanlığı sırasında, yurdunu, Meksika, Arjantin, Fransa ve El-Salvador'da diplomat olarak temsil etmesidir. Castillo Armas ihtilalinin başarısından sonra da bu görevinden ayrılıyor (1955). Sonra tekrar arkadaşları iktidara geliyor. Ve Latin Amerika dünyasından yabancı pençesi çekilene kadar, M. A. Asturias'ın yazar olarak savaşı böylece sürüp gideceği benzer.

Onun kendi ülkesini dünyada temsil etmesinin ikinci yolu da, ta başından beri aralıksız sürüp gidiyor. Kendi yurdunun sorunlarını, özgürlük yolunda direnmelerini, bir türlü sona erdirilemeyen milli kurtuluş çabalarını, kültürünün derinliğini bütün dünyaya yayan, birçok dillere çevrilen romanları ile bugün dünyanın önde gelen birkaç romancısı arasında yer alıyor. Nobel Armağanı günümüz dünyasının en başarılı öncü romancısına verilmiş oluyor. Sanatını kendi yurtsever düşünce ve ül-

külerine, kendi halkının savunmasına yönelten bir yazar kadar şerefli bir insan düşünülebilir mi? Bunu başkalarından çok önce bizler anlar ve beğeniriz.

Bir başka deyimle M. A. Asturias'ın eserlerinde birbirine bağlı iki yön açıkça görülmektedir: kendi yurdunun sosyal-politik sorunlarına bağlı oluşu, kökünü halk sanat ve kültürünün gür kaynaklarından alan güçlü bir sanat çabası.

Onun ilk edebiyat eseri, *Guatemala Efsaneleri (Leyendas de Guatemala, 1930)*, 1923-1926 arasında hazırladığı doktora tezine dayanıyor. Bilimsel malzemeyi sanat yoluna başarı ile aktarıyor. Onun, bundan sonraki bütün eserlerinde hep bu bilim derlemelerine, halk kültürünü, memleketinin insanlarını derinden tanımaya dayanan bir temel bulunacaktır. Bu eserinde kaybolmuş büyük Maya kültürünün hayata yansıyan, sözlü gelenekte sürüp gelen yüksek anlatım gücünü keşfediyor. Asturias, ilk adımlarını bilim yolunda atmakla birlikte, bu kaybolmuş eski yerli kültürünü titiz bir bilimsel davranışla değil, kendi soyunun büyük bir hayranlıkla bağlandığı dünyasına yaklaşma aracı olarak ele alıyor. Guatemala halkının bugünkü hayatında eski büyük kültürü; mitolojinin kalıntılarıyla, gündelik yaşantılarla karıştırıyor. Guatemala insanını anlamak için bu köklere inmek, dışarıdan bakanlarca anlaşılması sanılan davranışlarını ve zihniyetlerini kavramak için, o büyük kültürünün etkilerini araştırmak ve anlamak gerekliydi. Asturias'ın eserlerinde iç içe geçen bu iki dünya, yani bugünün emperyalist-sömürgeci şartlarının getirdiği çatışmalarla, eski kültürün ruhların derinliklerine çökmüş kalıntıları, onun yurdunun gerçek yüzü olarak belirleniyor.

Fransa'da ilk sürgünlüğü sırasında, M. A. Asturias, şiirleri ve hikâyeleri yanında, ülkesindeki diktatör Estrada Cabrera'yı taşıyan ünlü bir roman yazdı: *Sayın Başkan (El señor Presidente, 1946)*. Gerçi ilk eseri olan *Guatemala Efsaneleri* ile daha önce dikkati çekmişti, ama romancı olarak geniş çevrelere ününü yayan ilk eseri *Sayın Başkan* oldu.

Bu romanın peşinden *Mısır Adamları* (*Hombres de maiz*, 1949) geldi. Burada eski Maya dünyası kalıntılarının bugünün Guatemala halkının dünyası ile nasıl kaynaştığı gösteriliyordu. Eski mitolojinin, Hristiyanlığın ve Anglosakson materyalizminin baskıları altında, *indios*'ların içlerinde nasıl yaşayıp bir direnme aracı olarak sürüp gittiği tasvir ediliyor. Orta Amerika'nın insanları yalnız yabancılar tarafından sömürülüyor, azgın tabiat güçleri ve tropikal sıcak ve hastalıklar da onların karşısındadır. Yalnız hastalıklar, açlık, ezici hayat şartları altında değil, metafizik şüpheler altında da kıvrılmaktadırlar. Seksüel hayat bile onlar için bir korku, dehşet ve ıstırap konusudur. Çünkü büyücüler *maiceros*'ları (mısır ekip biçen adamları) zürriyetsizliğe uğrattıyorlar. İnsanoğlu bu bölgede o kadar uzun süredir eksiklidir ki, ne tabiatla ne de kadın ve hayatla dengeli bir anlaşma kurabilmektedir. Büyülü güçlere bağlı görüntüler o kadar sık kendini gösteriyor ki, bunları birer gerçek olarak kabul etmek ve yaşama düzenlerine bağlamak zorundadırlar. Bu ülke insanları, *indios*'ların mitolojilerine göre, mısır tanelerinden yaratılmışlardır. Bundan dolayıdır ki, onlara *maiceros* diyorlar. Bunlar kolaylıkla büyülenerek taşa ya da hayvanlara dönüşüyorlar. Orta Amerika Kızılderililerinin çok garip eski şeytan inançları düzenine bağlı büyücülük dünyaları ile yarı putperest bir hayat süren Maya Yerlilerinin ezilmiş hayatlarıdır bu...

Büyük kazike (kabile şefi) Gaspar İlom, kabilesini *maiceros*'larla mücadeleye çağırır. Çünkü hükümet tarafından toplanıp getirilen *maiceros*'lar, ormanları yakmakta, toprakları büyük mısır tarlaları hâline getirmektedirler. Burada yetiştirilecek mısırla büyük ölçüde ticaret yapılacaktır. Hâlbuki *indios*'ların inançlarına göre mısır ancak kutsal bir yiyecek olarak öpüp başa konur ve gıda olarak kullanılabilir. Kim bu mısırları başka amaçlara göre kullanırsa (ispirto çıkarmak gibi) kutsal bitkinin şerefini lekelemiş olur, gizli büyülerin cezasına çarptırılır. Hükümetin *indios*'ların ayaklanmasına karşı yolladığı kuvvet-

lerin komutanı Albay Godoy, onları bir türlü yenemez. Direnme gitgide yayılıp genişlemektedir. Ama onların şefi Gaspar İlom'u, gizlice, bir yolunu bularak zehirler. Hâlbuki kazike İlom, yüce tabiat güçlerinin himayesindedir, yenilmez bir gücü vardır. İlom bu zehri tanır, ama kendi adamlarının yakalandıkları yerde barbarca öldürüldüklerini görünce, bilerek zehri içer. Albay Godoy da günün birinde esrarlı bir şekilde ölür.

Bundan sonra da savaş sonunun kargaşalıkları anlatılmaktadır. Savaşa karışan kadın ve erkeklerin ölümleri başlar. Kiminin karısı uçurum kenarında taş kesilir, kiminin karısı ise kocasından kaçır, derin kuyulara düşer. Kocalar karılarını bulmak için uzun yolculuklara çıkarlar. Burada *indios*'larda kadının ezilişi kadar törelere göre yargılanışı ve cezalandırılışı, bir yandan da kadın denilen yaratığın demonlara karışmış bir varlık olarak hayatta aldığı karışık yer anlatılmaktadır.

Asturias'ın daha sonraki eserleri, bir başka, bilinçli, daha vurucu ve savaşçı bir yön alıyor. Orta Amerika ülkelerini sıkıyıkra bağlayan emperyalist sorunlar ve güçler (ABD sömürücülüğü, United Fruit gibi büyük tröstler) üzerinde ısrarla duran büyük bir roman trilojisi yazıyor: *Kasırga (Vientofuerte, 1950)*, *Yeşil Papa (Papa Verde, 1954)*, *Gözleri Açık Gidenler (Los Ojos de los Enterrados, 1960)*.

Bu trilojinin ilk romanı *Kasırga*'da, büyük bir Amerikan tröstünün bakir ormanları sökerek açtığı büyük muz tarlalarında çalışan işçilerin, sıcak, hastalık, kötü yaşama şartları altında ezilişleri, küçük toprak sahiplerinin kumpanya karşısındaki direnmeleri, yönetici beyazların kadınlara saldırıları, başkentteki asker ve sivil idarecilerin satılmışlıkları, halkın içten içe homurdanışı anlatılmaktadır. Küçük toprak sahiplerini örgütleyen bir Amerikalı karı koca, büyük patronlara karşı kavga ve direnme hareketlerinde öncülük eder. "Yeşil Papa", ta uzaklardan, Şikago'dan binlerce insanın hayatına hükmetmektedir. Tropikal hastalıklar, çürütücü hava, ağır çalışmalar,

yoksullukla ezilen yerli halkla onları sömüren yabancılar, çatışmalarının en kızgın yerinde amansız bir kasırmanın kurbanı olurlar. Kasırğa, burada toplum çatışmalarının, halktan yana olan o esrarlı tabiat güçleri karşısındaki aczini ve küçüklüğünü anlatırken, bir yandan da yabancıya karşı çıkacak büyük bir yerli direnişin sembolü olarak kullanılıyor. Asturias'ın diğer kitaplarında görüldüğü gibi, bu kitabında da, yalın ve vurucu gerçekler, batıl yerli inançlar, hayal ve mizah garip bir düzenle iç içe girmiştir. Hayatın ezici sahneleri, tabiatın insafsız sertliğini anlatan tasvirler, insanoğlunu bu şartlar altında belirlemeler, eserin en güçlü yanlarıdır.

Trilojinin ikinci romanı *Yeşil Papa*'da, Geo Maker Thompson adında, Şikago'daki büyük tröst başkanı anlatılıyor. Bu adam, kendini birinci romanın sonlarında belli etmekteydi. Bu romanda ise soylu ve gururlu İspanyol ve *indios*'ların, ülkenin eski sahiplerinin çocukları karşısında, Anglosakson sömürücü emperyalist tipinin barbar ve insafsızca sertliğini temsil etmektedir. Vicdan ve beşeri ahlaktan yoksun oluşu, güçsüz, örgütsüz, saf insanları sömürmekteki dehası sayesinde büyük bir servet toplamıştır. Toprakları çaresizliklerinden ya da zorla ellerinden alınmış köylüler, birleştirilerek büyük muz tarlaları hâline getirilen kendi eski arazileri üzerinde çalıştırılır. *Kasırğa*'da, "Yeşil Papa"ya karşı direnmeye yeltenen kimselerdir bunlar. Muz hevenklerini tarlalardan vagonlara, vagonlardan gemilere, yük hayvanları gibi sırtlarında taşırlar. Burada "Yeşil Papa"nın zalimliği, hükümetteki adamların alçaklığı, köylülerin çetin hayatı anlatılıyor.

Trilojinin üçüncü ve son kitabı *Gözleri Açık Gidenler*, dayanaktan yoksun, başvuracak yerleri olmayan, umutlarını yitirmiş bahtsız insanlar, "Hayatta haksızlığa uğramış ölülerin gözlerinin açık gideceğine, böyle gömülenlerin gözlerinin ancak büyük ceza günü mahkemesinde kapanacağına" inanmaktadırlar. Tıpkı bizim halkımızın inancına benzer bir inanış, "Yeşil Papa"

Maker Thompson'un ekonomik diktatörlüğü, yabancılara satılmış bir zorbanın politik diktatörlüğü ile birleşerek halkı ezen iki katlı bir baskı düzeni kuruluyor. Bütün ülke merhametsiz bir idare altında boğulmaktadır. Başkaldırma düşüncesi, devrimci Juan Pablo Mandragon aracılığıyla kafalara yerleşmeye başlıyor. Anadan doğma bir örgütçü olan Mandragon, suikastlar, silahlı ayaklanmalar düzenler, ama bir türlü başarıya ulaşamaz. Sonunda, çaresizliğinden, daha barışçı bir eylemde karar kılar: grev. Düşünceleri kabul ettirmek, taraftar kazanmak için önce en çok ezilmiş, en düşkün işçilerin alın yazılarını paylaşır, sonra yavaş yavaş üniversite öğrencilerini, öğretim kadrosunu, memurları, askerleri, din adamlarını, demiryolu işçilerini, zanaat sahiplerini, zafere ulaşacak davasına inandırır.

Renkler, düşler, gerçekler ve güzellikler, dehşet ve korkularla dolup taşan bu kitapta, yazar, hayatın en çirkef yanlarından en şiirlisine kadar bütün görünüşlerini, insancıl duyguların en iğrencinden en coşkunununa kadar bütün çeşitlerini bir araya getirir.

Bu triloji dışında kalmakla birlikte, Asturias'ın öteki eserleri de Guatemala halkının toplumsal sorunlarını anlatmayı sürdürmektedir. Daha savaşçı eserlere yöneldiği görülmektedir. Hikâyelerini derleyen *Guatemala'da Hafta Tatili* (1958) bunlardan biridir. Yazarın "anti-Amerikan" saldırıları öteki eserlerinden çok bu kitabında kendini gösterir. M. A. Asturias, bu eserini, başka hiçbir eserinde görülmeyen acılı bir içtenlikle memleketine şöyle sunuyor:

Kahraman öğrencilerinin,
Ezilen köylülerinin,
Harcanan işçilerinin,
Savaşan halkının kanında yaşayan
Yurdum
Guatemala'ya.

Bu çok sert saldırı hikâyeleri, Guatemala darbeleri ve ihtilallerinden derleme unsurlarla işlenmiş dokümanlar karakteri taşıyor. Komünizmle Mücadele Dernekleri, mezarları kendilerine kazdırılarak öldürülen sendikalı işçiler, halkı kırıp geçiren paralı satılmış askerler, silahsız insanların inatçı direnişleri, iftira kampanyaları, kitle hâlinde tevkifler, sorgusuz sualsiz gruplar hâlinde kurşuna dizmeler, M. A. Asturias'ın bu en dramatik eserinin acıklı muhtevasını veriyor. Denilebilir ki, bu eserinde Asturias, diğer eserlerindeki kılı kırk yaran sanatçı yanını bırakmış, artık çıplak, en tesirli bir röportaj gerçekçiliğine yönelmiş durumda. M. A. Asturias'ın, üzerinde en çok söz edilen bu eseri bütün kitapları içinde en vurucusu, en etkileyicisidir.

Bütün bu anlatılandan çıkan sonuç şu: M. A. Asturias'ın eserlerinin kaynağı kendi milletinin halk kültürü ve milli kurtuluş sorunlarıdır. Bu kültür ve bu çatışmalı hayatın tasvirini iç içe yürütürken, sömürücülere ve onların zalim ortaklarına karşı açtığı savaşı da aynı yörüngede ısrarla yürütüyor. Ona Nobel Armağanı'nı verenler yalnız eserlerini değil, bu namuslu davranışını da mükâfatlandırdılar. Büyük yazar eserlerini birbirini peşine vermekte devam ediyor. *Mulata de Tal* (Halis Bir Melez, 1963) ve *Alhjadito* (Dilencinin Bataklığı, 1966) adlı iki romanından sonra yeni bir efsaneler kitabı ile şiir kitaplarını da geçen yıl içinde verdi.

M. A. Asturias, ele aldığı temalara ve yurdunun gerçeklerine uygun düşen canlı, Avrupa roman geleneğini aşan bir anlatım tekniğine de ulaşmıştır. Dünya romanında başka öncüleri de olan bu yeni ve güçlü roman anlayışında, gündelik gerçekleri olağanüstü bir söz gücü ve canlı bir lirizmle, iklimin, tropikal bitkilerin, eski inançların, büyücülüğün, geleneklerin, kültür çatışmalarının, iktisadi savaşların birleşerek ortaya koyduğu, okuyanları sarsan bir etkileme gücü var.

*Bana masallar anlatan
anneme...*

ÖNSÖZ YERİNE

Paul Valéry'nin Francis de Miomandre'a

Yazdığı Mektuptan

*B*u efsaneler beni tüm sarhoş etti. Bağrındaki kayalar ve humuslu topraktan hayatı yoğurup yaratan ama içinde yine de tehdit edici olmakta devam eden çeşitli güçleri saklayan, iki okyanus arasında bir felaketin darbeleri altındaymışçasına varlığın yeni biçimlerini, birleşimlerini yaratmaya yönelen ve hep kramplar içinde titreşen tabiatın, bu ruhi ürünlerini, bütün çağların inanç ve tasarılarıyla karma bir halkın masal ve törelerinin böylesine garip bir düzenle iç içe örüldüğü bu olay-düş-şiiir'leri okurken içlerinde hiçbir şey bana yabancı gelmedi. Başka deyimle, benim beklenmeyeni kavrama yeteneğime ve ruhuma yadırgatıcı gelmedi.

Kızgın bir tabiatın, karmaşık bir bitkiler dünyasının, yerli büyücülüğünün, İspanyol teolojisinin nasıl da bir karışımı! Bütün bunlar, volkanların, keşişlerin, afyonkeşlerin, paha biçilmez mücevher satıcılarının, papağan gevezeliklerinin “ülkeyi bir baştan bir başa dolaşarak dokumaların yapılışını ve sıfırın değerini öğreten büyücülerin” hep birlikte bütün düşlerin en sıtmalısını yaratıp oluşturdukları bir diyarda oluyor.

Bu kitabı okurken, büyülü bir iksiri içer gibi oldum. Çünkü bu küçük eser okunmaktan çok içiliyor. İçindeki apayrı, bambaşka zevkleri yaşayarak katıldığı bir tropik düşe götürüyor beni. Hayal bitkilerinin öz suyunu emer gibi ya da kuşları uçarken yakalayıp yutuveren çiçeklerin özünü içer gibi oldum. “Düşlerin cini bizim ruhumuzda uyanıyor...”

Stendhal, her sabah anayasadan bir bölüm okumamızı öğütlüyor. Bu öğüdün bir değeri vardır elbette. Ama örnek bir reçeteler kitabı da, her hususta tam olmalı bence. Sert bir ilaçtan sonra teselli edici, dindirici bir merheme, uyuşturucu bir tütsüye de ihtiyacımız var. Bunun için bu Guatemala iksirinden bir miktarı, özellikle birçok şeye yararlı olacak.

(Çeviri: Tahir Alangu)

GUATEMALA
EFSANELERİ

EFSA NELER ÜLKESİ “GUATEMALA”

Bindiğim araba sıçrayıp sekerek, ağır aksak bir tempoyla kasabaya doğru geliyor. Sokaklar ve ana caddenin birbirine kavuştukları durak yerinde bin bir çeşit mal satan bir bakkal var. Sahipleri yaşlı kimseler, ikisi de şiş boyunlu. Mezarlarında sükûna kavuşmamış ruhlar, hayaletler görmüşler, cinler periler görünmüş gözlerine. Olmadık şeyler anlatıyorlar. Çocukları çalan, atları pişirip yiyen, şeytanla konuşan ve Tanrı'dan kaçan çingeneler dükkânlarının önünden geçerken hemen kapılarını kapatıyorlar.

Bu sokak, kırılmış bir kılıcın parçaları gibi, meydanın avucundan yerlere saçılmış, dağılmış âdeta. Meydan o kadar büyük değil. Eski, çok eski ve çok soylu büyük kapılar, ileriye çıkıntılar yaparak bu meydanı daraltmış. Buraya yerleşen ilk aileler, meydanın çevresinde, bu meydana açılan sokaklarda oturmuşlardı. Piskoposla dostluk kurmayı âdet edinmişler, zanaatkârlarla ilişki kurmaktan kaçınmışlardı. O zamanlar ermiş Santiago'nun mutlu günleriydi. Malum ya, güzel senoritalar, piskoposluk sarayında yoksullara çikolata dağıtırlardı o günlerde.

Yaz gelince, koruluğun bütün sarı yaprakları dökülür, her taraf çıırçıplak soyulur, eski şarapların duruluğu ile parlardı. Kış aylarında ırmak taşar, köprüyü de alıp götürürdü.

Bugün artık kimselerin –ne büyük ninelerin, ne de çocukların– inanmadığı eski hikâyelerde anlatıldığına göre, Amerika'nın ortasındaki bu kasaba, eski ve yere batmış şehirlerin üstüne kurulmuş. Duvarlarındaki taşları birbirine kenetleyen harcı karmak için süt kullanmışlar. Zehirli kurt sütü ağacı *yerba-mala*'nın yanına, üç on* tüy ve üç on altın tozu dolu borucukları, bu kasabanın varlığının ilk işareti olsun diye gömmüşler; başkaları da derler ki, çürümüş bir kazığın altına, sopaların dibine, ya da “kaynakların çıktığı tepe”ye...

Şuna inanıyorlar: Bu ağaçlar, yerle bir olmuş eski kasabalarda oturan kimselerin nefeslerini soluyormuş. Ve bundan dolayı, çok eskilerden kalma törelere göre, bu ağaçların gölgelerinde oturanlardan tasa ve kahırlarından kurtulmak isteyenler, dertlerine deva bulurlar, sevdalılar acılarını burada dindirirler, yol iz şaşırın gezginlere orada yol yön gösterilmiş. Şairler de orada ilhama kavuşurlarmış.

Ağaçlar bütün kasabayı büyülemiş. Düşlerin soluk inceliğindeki örtüsünü titreşimle gölgeleriyle kaplamış.

Casa Mata'dan Tatuana geçer, süzülür. Şeytan Külahı, avlulardan koşar, birinden ötekine seker, zıplar, yuvarlanır; sanki lastikten bir şeytan... Ve avlularda Cadejo** dolaşiyor, kızları uzun saç örgülerinden yakalıyor ve atların yelelerine düğüm üstüne düğüm vuruyor. Ama yine de uyuyan kasabada tek kirpik bile kıpırdamıyor. Duyulan şeylerden hiçbiri, ete cana bürünmüş bir gerçek hâlinde değil. Her şey ruhlar dünyasında olup bitiyor.

Ağaçların soluğu, dağları uzaklara itiyor. Uzaklarda yol, iplik iplik bir duman gibi kıvrım kıvrımdır. Hava kararıyor,

* Maya kültürüne has sayı sisteminde ondalıklar birleştirilmiyor, birler sırasındaki sayılarla çarpılarak ifade ediliyor. Otuz yerine üç on deniliyor. –çev.

** *Cadejo*: Orta Amerika'da inanılan efsanevi bir hayvan; insan yüzü bir köpeğe benzediği söylenir. –çev.

yukarılarda portakallar yüzüyor, en ufak bir yankılanma bile duyuluyor... Düşen bir yaprak, ya da öten bir kuş, uyuklayan tabiatta öylesine derin bir çınlama uyandırıyor ki, ruhlarda düşlerin cini uyanıyor.

Düşlerin öcüsü, gözlerimizin önüne koskoca bir şehir se-riyor. Bu, açık ve iyice belirli; bu hayaller hepimizin içinde vardır. "Brezel de San Mas"taki, evcikleri alacalı benekli o şe-hirden yüz kat daha büyük bu hayal şehri. Yüksek bir yapının katları gibi üst üste, toprak altındaki eski sitelerden kurulu bir şehir bu. Bir kat, ötekinin üstünde. Bir şehir öbürünün sırtında. Eski gravürlerle dolu bir kitap sanki. Taşlarla cilt-lenmiş. Yaprakları Kızılderili altınından, İspanyol parşömeni ve cumhuriyet kâğıdından. İçinde bir ölüler evinin donmuş, kaskatı figürlerinin kilitlendiği bir sandık, kuyuların altını ve ay ışığının ak pak saçlarının hazinesi, gümüş çemberler içi-ne alınmış. Bu kat kat şehrin içinde eski kasabalar, olduğu gibi, hiç bozulmamış duruyor. Hayal varlıkları, merdivenleri iz bırakmadan çıkıyorlar. Kapıdan kapıya yüzyıllar değiş-iyor. Pencerelerin ışığında gölgeler göz kırpışıyor. Hayaletler, sonsuzluğun sözcükleridir. Düşlerin cini hikâyelerin ipliğini durmadan eğiriyor.

Palanque şehrinde güneşle yıkanmış teraslar, taze sabahın göğsünde keskin çizgilerle yükseliyor; simetrik, duru, açık ve sağlam... Taş yontucunun, sanatını belli etmeyen duvarların basık kabartmaları üstünde, fıstık çamlarının masum pro-filleri. İki prenses, bir kolibri kafesinin çevresinde oynuyor. Sakalı çil çil parlayan bir ihtiyar, yıldızlardan geleceği okuyor. Prenseler oynuyor. İhtiyar gelecekten haber veriyor. Ve tıpkı masallardaki gibi: üç gün kolibriler, üç gün prensesler...

Copán şehrinde Kral, gümüş pöstekili geyiklerini sara-yın bahçesinde gezdiriyor. Haşmetli omuzlarını, mücevher

kopçalarla iliştirilmiş Nahual tüyleri süslüyor. Nahual, onun kuş kılığındaki koruyucu ruhudur. Göğsünün üstünde altın ipliklere dizilmiş büyülu sedefler asılı. Kollarını kemik bilezikler örtüyor. Bunlar öyle güzel perdahlanmış ki, en güzel fildişleri gibi. Alnının üstüdeyse, balıkçıl kuşunun birkaç hükümdarlık tüyü. Romantik şafakta, kral, bir bambu çubuğu ile tütün içiyor. Analar gibi besleyici kakao ağaçlarından yapraklar düşüyor. Candan dökülen bir yağmur, böyle yüce bir bey için yeterli bir haraçtır. Kral âşıktır, parça parça frengi döküyor, acısı bundan. Güneş hastalığı.

Eski saatler, eski zamanlar. Düşlerin cini hikâyelerin ipliğini durmadan eğiriyor. Quirigua şehrinin ağır, debdebeli mimarisi, doğu kasabalarını andırıyor. Tropik havası, aşk buselerinin tarifsiz mutluluğunu yaprak yaprak açıyor. Baygın pelesenk kokuları. Islak, geniş ve alev alev açılan ağızlar. Ilık su, timsahların henüz çiftleşmemiş dişileri üzerinde uyudukları su. Tropik demek, toprağın cinsiyeti demektir.

Quirigua şehrinde, tapınağın kapısının yanında, kulaklarında kehribar inciler, kadınlar bekler. Yalnız göğüslerinde dövme yoktur. Burunları kara kehribar taşından garip bir halkayla süslü, kırmızıya boyanmış adamlar. Ve derileri, yanmamış ve suda eritilmiş kille boyanmış genç kızlar. Bu kil, şirinliğin ve zarafetin sembolüdür.

Rahip geliyor, kalabalık bölünüyor. Rahip, altın parmağı ile tapınak kapısına vuruyor. Kalabalık eğiliyor. Kalabalık, onu kutlamak için toprağı yalıyor. Rahip, yedi tane ak güvercin kurban ediyor. Genç kızların kirpiklerinde ölümün acısı pır pır ediyor. Hayat ağacı biçimindeki kara kehribardan yağılma kurban bıçağından saçılan kan, umursamaz ve dokunulmaz Tanrıların başlarını kutsallaştırıyor. Tabutunda uyuyucu gibi yatan ölü bir kraliçenin ellerinden acayip, korkunç bir

şey çıkıyor. Taş mangallardan anason kokulu tütsüler buram buram yayılıyor. Ve flütlerin musikisi Tanrıyı düşündürüyor. Güneş, ilkbahar sabahlarında, ormanın yeşilliği ve mısır tarlalarının sarı olgunluğu üzerine incecikten, çisil çisil yağın yağmuru tarıyor.

Tikal şehrinde saraylar, tapınaklar ve evler bomboştur. Üç yüz savaşı, arkalarında çoluk çocukları çekip gitmişler. Daha düne kadar, sabahın erken saatlerinde, sütnineler ve ermişler labirentin kapısında, deniz kabuklarına üfleyerek halkın efsanelerini anlatırlardı. Şehir, oradan türküler çağırarak caddelere doğru dağılır. Dolgun kalçaları üzerinde testilerini çalkalayan kadınlar. Tacirler, puma pöstekileri üzerinde kakao ağacının çekirdeklerini sayan satıcılar. Âşıklarının gün batarken kestikleri ve yonttukları, ağaç gerdanlıkları aydan ak nergis saplarına geçiren güzel kızlar. Büyülü bir hazinenin kapıları kapanır. Tapındaki alev söner. Herkes henüz oradadır, bir zamanlar nasıl oradaysalar. Boş sokaklarda gölgeler ve bomboş gözlerle hayaletler, yol iz yitirmiş, dolanır dururlar.

Şehirler... Tıpkı açık denizler gibi fışırdayan şehirler! Onların taştan ayakları dibinde, bellerine efsaneler kuşanmış geniş elbiseleriyle bir çocuksu halk, politika, ticaret, savaş oyunları oynar. Bu çocuksu halk, barış zamanlarında birtakım büyücülerin ortaya çıktığını kulaktan kulağa fısıldar. Bu büyücüler, bütün ülkede, şehirler ve köylerde, kumaş nasıl dokunur, sıfırın değeri nedir, yiyeceklerin olgunluk demleri hangi zamandır, hep öğretir, oradan oraya dolaşırlar.

Anıların tırmandığı merdiven, İspanyol kasabalarına gider. Yukarıda, döner merdivenin en dar olduğu yerde, gölgelerle örtülü pencereler belli aralıklarla açılır, tıpkı Katolik kiliselerindeki gibi koro yerine ulaşan koridorlar, geçitler uza-yıp gider. Bu geçitlerden başka şehirler görünür. Hatırlama

denilen şey, yolunu el yordamıyla bulan bir kördür. Çok katlı bir şehrin merdivenlerini çıkıyoruz: Xibalbá, Tulan, sislere bürünmüş mitoloji şehirleri. Arkasında esir kartalın Cakchiqueles prenslik tahtını süslediği İximche. Feodal beylerin şehri Utatlan. Mavi bir deniz üzerinde kayaya oturtulmuş bir balkondur Aitlan. Mısır fidelerinin çiçekleri, bu krallığın son sabahından daha güzel değildi. Düşlerin cini hikâyelerin ipliğini durmadan eğiriyor.

Konkistadorların* ilk kasabasinda –Santiago şehrinin ikiz kız kardeşi–, soylu bir bayan, sevmekten çok korktuğu kocasının önünde eğiliyor. Kadının solgun gülümseyişi büyük kaptanı melankoli ile dolduruyor. Kaptan, kadının dudaklarına bir öpücük kondurmayı ihmal etmeksizin Spezerei adalarına doğru hemen sefere çıkıyor.

Geçmiş günler eski bir Goblen halısı üzerinde yeniden canlanır. Gümüş ay ışığında, mavi körfezde donatılmış on üç gemi. Bir altın ülkesinin bulutları içinde kurulmuş yedi bizon şehri. Kızılderili iki kabile reisi (Kazike) uyuklayarak yol almaktadır. Nal seslerinin yankıları sarayın kapılarından henüz uzaklaşmamıştır ki, soylu kadın, hayalinde ya da düşünce, bir ejderhanın, kocasını ölümün mahzenine yuvarladığını baygınlıklar geçirerek yaşar; oysa kocası o sırada dipsiz bir nehrin bulanık dalgalarında ejderhayı boğmaktadır.

Koloni kasabasinda ayak sesleri. Kumlu sokaklarda rahiplerin “Ave Maria” mırıltıları. Sonra çekişen ve bu arada Tanrıyı şahit gösteren kaptanlar ve şövalyelerin gürültüsü. Kepeneğine sımsıkı sarılmış bir gece bekçisi uyuklamaktadır. Günah çıkarma hücrelerinde gölgeler. Duvar oyuklarında yanan lambaların titreşen ışıkları. Bir Kastilya mah-

* *Konkistadorlar (conquistadores)*: Amerika kıtasını ele geçirip yüzyıllarca talan eden Avrupalı (İspanyol/Portekiz) zalim fatihlerdir. –çev.

muzunun şingirtısı, herhangi bir uğursuz kuşun, yorulmak bilmeyen herhangi bir saatin gürültüleri...

Antigua'da, Konkistadorların ikinci kasabasında, ufukları açık ve duru, eski koloniyal kılıklı şehirde, dinî bir hava ortalığı karartmıştır, yaslara boğmuştur. Bu kiliseler şehrinde, insan derhâl bir günah işlemek ister. Piskopos hazretlerinin ve belediye reisinin yanında, dışarı çıkmalarını sağlayacak bir kapı açılır. Yarı kısık sesle konuşulur. Göz kapaklarının altından bakılır. Yarı aralık gözlerle hayata bakış, manastır şehirlerinde klasikti. Bahçeleri duvarlarla çevrili caddeler. Kemerli geçitler. Eski soylu kişilerin evleri. O evlerde ıslıl ıslıl fıskiyelerin suları, dantel dantel oynar, titreşir. Kilise çanlarının ağır madenleri. Bu şehir, arkasındaki volkanın sadık himayesi, Katolik haçının sıyaneti altında. Dilerim, sağ ve esen kalsın! Sonra da debdebe ve ihtişam içinde kutlanan o şahane bayramlar! Yüksek arkalıklı koltuklarda senoralar, o çalımlı bıyıklı ve gümüşlü kara giysiler içindeki baylar tarafından selamlanır. Bir ayağın biraz kısa oluşunu aygın baygın gözlere bağışlatan bir durumdur bu. Oradaki şu hanımın saçları ipek gibidir. Yüksek mahkemeden bir bayla çene çalan beriki hanımın terütaze nefesinden parfüm kokuları serpilir. Gece ilerler, saat be saat... Peşinden yürüyen adamları ile birlikte piskopos çekilir. Hazineci, bir mabeyinci ve Montesa tarikatından şövalye, bu kasabanın seçkin soylarının tarihini anlatırlar, dimdik ve kaskatı bir kilise disiplini içinde. Kristal şamdanların mumları ışıklarını saçar. Müzik yumuşak ve tatlıdır. Dalga dalga mahzun ve üzgün bir dans. Zaman zaman hazineci'nin sesi duyulur, "Muy ilustre Señor" (Çok muteber Efendim) diye çınlayan sesi. Bu unvan, krallığın genel valisi Conde de la Gomera'ya verilmiştir. Yanılmaksızın zamanı sayan iki saatin yankıları

işitilir. Gece ilerler, saat be saat... Düşlerin cini, hikâyelerin ipliğini durmadan dokuyor.

Ermiş Fransiskus Katedrali'ndeyiz. Loreto Meryemi'nin mihrabını çeviren parmaklığı görüyoruz. Yerler Cenova çinileri, Şam kumaşından duvar örtüleri, Granada taftasından bayraklar, ağır kadifeden, erguvan kızılı, üzerleri sırmayla işlemeli perdeler.

Sessizlik! Susunuz, burada üçten fazla piskopos toz hâline gelmiş de, bu katedralin havasına karışmış. Fareler oradan oraya giderken akla kötü düşünceler getiriyor. Yüksek pence-relerden içeriye, dolunayın yaldızı, gizlice parlayarak süzülüyor. Yarı karanlık. Mumların alevleri... Gölgedeki Meryem'in gözleri yok âdeta.

Meryem Ana'nın ayakları dibinde bir kadın ağlıyor. Hıçkırıkları, sessizliği kıldan ince kılıç gibi kesiyor.

Pedro de Betancourt Birader, gece yarısından sonra dua etmeye geliyor: Açlara ekmek, yetimlere sığınak, hastalara şifa dağıtıyor. Adımları duyulmaz. Yürüyüşü ise tıpkı bir güvercinin uçuşu gibi.

Ağlayan kadına sessizce yaklaşıyor, kendisini ezen acısının ne olduğunu soruyor. Onun teselli kabul etmez bir kadının gölgesi olduğuna bakmadan. Kadın diyor ki:

"Ağlıyorum, çünkü sevdiğim bir adamı yitirdim. Kocam değişti, ama onu çok seviyordum!.. Başlayınız beni birader, günahım çok büyük!"

Rahip, başını kaldırıyor ve Meryem'in gözlerini arıyor. Ve ne kadar garip, sözde yetişkin, sağlam ve dinç bir adam. Omuzlarındaki serüvencilerin ergenlik mantosunun el değmeden düştüğünü hissediyor, kemerindeki kılıcın, bacaklarındaki uzun çizmelerin, topuklarındaki mahmuzların, şapkasındaki tüylerin döküldüğünü duyuyor. Ve artık her şeyi

anlatılmadan anlıyordu, çünkü o artık ermişti. Tek kelime söylemeden, hâlâ ağlamakta olan kadının önünde eğildi...

“Don Rodrigo?”

Kadın, kendi gölgesini yakalamaya yönelik bir akıl hastasının güvenliği içinde doğruldu. Elbisesinin eteğini topladı, rahibe doğru yürüdü, onu öpücüklere boğdu. Evet, oydu! Gerçekten Don Rodrigo’ydu bu!..

İki mutlu gölge kiliseden çıktı –seven ve sevilen– ve cehen-nemin kaburgaları gibi kıvrım kıvrım, şehrin geceye gömül-müş sokaklarında kayboldu.

Ve ertesi sabah, Pedro Birader’i, kilisede derin uykulara dalmış olarak bulmuşlar. Her zaman yoksullara ve düşkünle-re yakın olan Meryem’e daha da yakın.

Düşlerin cini hikâyelerin ipliğini durmadan eğiriyor.

Dokuma tezgâhlarından, yakalanmış sineklerin vızıltıları yükselir. Saygıdeğer köşelerden böceklerin kemirtileri duyulur. O köşelerde Efendimiz kralın kronikçileri, “Yeni Dünya” olaylarını yazarlar. Koro hâlinde kurbağaların viyaklayışları duyulur. Orada şafak vakti rahipler Zebur okurlar. Örs sesle-ri, çan sesleri, yürek vuruşlarının sesleri...

Fray Payo Enriquez de Rivera önümüzden geçiyor. Cübbe-sinin karanlığında gizlice bir ışık taşıyor. Akşam hızla sararıp soluyor. Fray Payo, küçük bir evin kapısını çalıyor ve eşikten içeri basılı bir kâğıdı sürüyor.

Duyduğum ilk sesler beni sarsıyor. Tam yerine varmışım. Guatemala de la Asuncion, Konkistadorların üçüncü şehri burası! Gerçekten onlar, dağdan yılbaşı oyuncakları gibi gö-rünen ak pak evcikler. Duvarlarının çok şeyler anlatan in-sansı halleri –askerler ve rahipler ona zamanla bu görünüşü vermişler– beni gururla dolduruyor. Kapalı balkonları bana üzüntü veriyor. Büyük babalardan kalma döşeme tahtaları

beni çocuklaştırıyor. Hemen gerçeğe dönüyorum. Sokaklarda birbirlerini kovalayan oğlanların yarışmaları ve “Andares” oynayan kızların sesleri:

“Andares, Andares!”

“Andares sana ne dedi?”

“Bana, yolumu aç, dedi!”

Benim şehrim, benim yurdum! Tam yerine vardığıma inanabilmek için tekrarlıyorum! Onun kutsal toprağı! Ormanların sık yeşelleri. Onun, çepeçevre “Brezel de San Blas”ı meydana getiren sonsuz dağları, gölleri. Kırk volkanının sırtları ve ağızları. Koruyucu sultanı Santiago. Evim ocağı ve başka evler. Meydan ve kiliseler. Köprüler, kumlu caddelerin kavşaklarına gizlenmiş kulübeler. Arsız sütleğen kümeleri ve Chichucaste ısırganları arasında arapsaçı gibi birbirine geçmiş yollar. Hep çayırın kahırlarını da birlikte sürükleyen ırmak. Yuka ağacının çiçekleri. Benim şehrim! Benim yurdum!

(Çeviri: Tahir Alangu)

ŞİMDİ ANIMSAMAKTAYIM

Köyde küçültülmüş adları “Don Chepe” ile “Ninya (Niña) Tina” olan José ile Agustina’nın garip kambur cinleri, benim mısır taneleri toplayarak geçen yıllarımın öyküsünü dokumaktalar. öncekiler gibi taşlarda yüzyılları imleyen noktaları tek tek soldan sağa biriktire biriktire. Yılların hüzünlü anlatıları. Yaşım ise kederlilik katıyor onlara.

“*Chipilín*’in büyüsel etkisi,” diye açılıyor Ninya Tina, “yok etti zaman bilincini. Bilmez oldum günleri, yılları. Yok eder zaman geçişini, etkisini ve o uyuklu kirpikleri olan *chipilín** ağaççığı. Böylelikle de *kasike***’lerin ve krallıktaki yaşlı rahiplerin gömüldükleri duruma geçersiniz.”

“Dinledim şakıdığını,” diyor Don Chepe, “bir *guardabarranca*’nın*** dolunayda. Cıvıltısı bal damlaları gibi üstüme dökülüp, saydam bir güzelliğe büründürdü beni. Güneş beni yakmaz oldu, günler bana dokunmaksızın geçip gitti. Ömrüme ömür katmam için, uzatmak için yaşamımı, saydamlığa ulaştım *guardabarranca*’nın büyüsu altında.”

“Gerçekten de,” dedi Don Chepe, “bir Nisan günüydü bırakıp gittim onları, geyik ya da güvercin avlamak için or-

---

* *chipilín*: Uyuşturucu özellikleri olan bir bitki. Yaprakları Guatemala yemeklerinde birçok amaçla kullanılır. –çev.

** *kasike*: Bir çeşit vali, muhtar, köyağası ya da eşraftan kişi. –çev.

*** *guardabarranca*: Guatemala’ya özgü bir tür kuş. –çev.

manda. Şimdi anımsadığıma göre orada öylece duruyorlardı. Yaşlanmayan ruhudurlar taşların, eskimeyen toprağıdırlar tarlaların. Çok erken çıktım köyümden, yolda atlılar alayının üstüne doğarken güneş. Ballı su gibi tatlı şafak. Koyun sürülerinin ak soluğu. Sonra dört yüz türlü ezgi duyulmaktaydı amberler arasında. Açmak istiyordu mine çiçekleri.”

Ormana girip tören sırasına geçen rahiplerce duran ağaçların arasında ilerledim. Altın yıldızlı vitray renkleriyle aydınlanan ufuk görünüyordu yaprakların arasından. Kutsal Ruhun uzantıları gibi kardinaler. Göge bakarak gidiyordum. İlkel, insanlık dışı, çocukça bu sürecin içinde Altın Derili diyorlardı bana; evimse sığınağıydı yaşlı avcılarının. Dinleyegelidikleri öyküleri bir anlatsalar, odalar dile gelirdi. Duvarlarında postlar, boynuzlar, silahlar asılıydı. Salondaysa sarışın avcılarının portreleriyle, tazıların kovaladığı avları gösteren kara çerçeveli tablolar bulunurdu. Çocukken bu portrelere baktıkça, kutsal Aziz Sebastian’a* benzetirdim yaralı geyikleri.

Ormanın içinde yolları kesen ağaçlar, ağa düşen sinekler gibi gömülürler sık otların içine. Her adım atışta sıçrayıp çıkan tavşanlar uzaklaşırlar uçarcasına. Gölgelelerin aşk dolu derinliğinde senli benli güvercinler, çakalın inildeyişi, tapirin tutturadurduğu koşu, jaguarın geçişi, av kuşlarının uçuşması ve benim adımlarım uyandırdılar gezgin koyların yankısını. İşte buracıkta başladı onun türküsü, onun yaşamı. Ruhlar avuçlarında açtı yaşama gözlerini. Güneşin, havanın, toprağın arasında dans ettiler yeni doğan aya karşı, vuruşlarına uyarak gözyaşlarının. İşte şu Hint elması ağaçlarının altında... İşte kirazçiçeğinin** üzerinde...

* San Sebastian: Hristiyan olduğu için Romalı askerlerce oklanarak öldürülen kutsal şehit, aziz –çev.

** Kirazçiçeği: *Flor de capulí*, bir tür kiraz ağacının çiçeği. –çev.